

Wstęp

Po rozpadzie Związku Radzieckiego Federacja Rosyjska jako jego prawna sukcesorka zmuszona była na nowo zdefiniować swoją rolę jako państwa w wysokim stopniu zmilitaryzowanego. Potencjał sił zbrojnych, który odziedziczyła po ZSRR, pozostawiał wiele do życzenia. Troskę w tym zakresie wykazywali przywódcy Zachodu, obawiając się, że opłakany stan uzbrojenia armii rosyjskiej może doprowadzić do nieprzewidywalnych następstw. Zaniepokojenie wyrażało również społeczeństwo rosyjskie, tym bardziej, że na przestarzałym sprzęcie wojskowym służyli żołnierze powoływani do odbycia obowiązkowej służby wojskowej. Z kolei dowódcy wojskowi mieli w pamięci estymę, jaką cieszyło się zawsze wojsko radzieckie w kraju. Jawnie okazywane lekceważenie przez władze federalne, zarówno jeszcze w dobie trwania ZSRR, jak i po jego rozwiązaniu, przejawiające się w pierwszym rzędzie w redukcji stanu osobowego, ograniczeniu finansowania z budżetu państwa struktur siłowych, niedoinwestowaniu modernizacji, odbierane było jako celowe działanie. Pogląd ten znajdował dodatkowe uzasadnienie w sytuacjach kryzysowych państwa, kiedy usiłowano wykorzystać siły zbrojne jako instrument w walce politycznej.

Na sposób postrzegania rosyjskich sił zbrojnych tak w kraju, jak i poza jego granicami zdecydowany wpływ miało wycofanie armii radzieckiej z Afganistanu po 10 latach wojny oraz wojsk z państw byłego bloku wschodniego. Do kraju powrócili żołnierze, którzy poza granicami Rosji traktowani byli jako okupanci i agresorzy, natomiast na miejscu okazało się, że pozostawieni przez władze własnemu losowi stanowią grupę ludzi zbędnych, nikomu niepotrzebnych. Niemożność dostosowania się do zastanej rzeczywistości powodowała, że ci, którzy nie popadli w chorobę alkoholową bądź w narkomanię, zatrudniani byli w pierwszym rzędzie jako ochroniarze baronów mafijnych albo oligarchów oraz zrzeszali się w organizacje weteranów, udzielając w ten sposób sobie wsparcia zarówno materialnego, jak i prawnego oraz psychicznego. Poważanie, jakim wcześniej cieszył się zawód żołnierza, przestało mieć znaczenie. W konsekwencji oznaczało to, że mogą stać się dla władzy centralnej bardzo niebezpieczni.

Rosja, przejmując to dziedzictwo, musiała na nowo ukształtować wizerunek sił zbrojnych, jak i opracować nowoczesną, odpowiadającą nowym rea-

liom międzynarodowym doktrynę obronną Federacji Rosyjskiej. Było to zadanie o tyle pilne, że brak przemyślanych, konsekwentnych reform sił zbrojnych mógł skutkować wzrostem potencjalnego zagrożenia dla prawidłowego funkcjonowania państwa. Należało również ułożyć na nowo stosunki z państwami bliskiej i dalekiej zagranicy, jak również ze Stanami Zjednoczonymi, które po roku 1991 stały się dominującym aktorem politycznym świata. W powstałym wówczas układzie geopolitycznym Rosja zamierzała zająć należne jej miejsce światowego mocarstwa. Zrealizować to ambitne zadanie chciała nie tylko za pomocą instrumentów bezpośredniego oddziaływania gospodarczego, ale również poprzez remilitaryzację własnych sił zbrojnych, nie stroniąc przy tym od bezpośredniego ingerowania w wewnętrzne sprawy państw trzecich. Ważną kwestią pozostaje tu również fakt, iż tak jak kiedyś ZSRR, tak teraz Rosja stanowi jedno z głównych źródeł dostaw broni. Państwo rosyjskie, działając zarówno jawnie, jak i w tajemnicy, zaopatruje w broń te państwa, które za dostawę zapłacą, a także te, które znajdują się w zdefiniowanej przez Kreml strefie wpływów interesów rosyjskich.

Prezentowana Czytelnikowi publikacja stanowi interesujący głos w dyskusji na polu naukowym dotyczący militarnej kultury i przeobrażeń w obrębie struktur siłowych Federacji Rosyjskiej. Temat analizowany niezbyt często, ale bardzo ważki z punktu widzenia zachodzących w ostatnim dwudziestoleciu przemian w Europie i świecie. W szeregu zagadnień podejmowanych przez specjalistów zajmujących się problematyką rosyjską, w tym militarną, znalazły się opracowania odnoszące się do samej armii rosyjskiej, relacji wojskowych Rosji z innymi krajami, w tym z Polską, oraz obrazu sił militarnych w rosyjskiej świadomości społecznej.

Dzięki zdiagnozowaniu przez autorów specjalizujących się w problematyce rosyjskich sił zbrojnych podstawowych problemów politycznych i strukturalno-instytucjonalnych powstała monografia o charakterze wielostronnym, ujmującym to zagadnienie w sposób właściwy nie tylko dla nauk wojskowych, ale również politologii, kulturoznawstwa, historii wojskowości czy nauk o komunikacji społecznej. Jej interdyscyplinarny charakter pozwala na uzyskanie o wiele pełniejszej diagnozy stanu i wizerunku rosyjskiej armii, jak również zaobserwowanie zmian zachodzących w obrębie kultury rosyjskiej, przejawiających się w umiejętnie podsycanym przez media wzroście zainteresowania tematyką wojenną w takich dziedzinach jak muzyka rozrywkowa czy film. W tej sytuacji mamy do czynienia z przypadkami relatywizowania historii, co budzi powszechny niepokój. Stąd zrodziła się potrzeba pochylenia się nad problematyką militarizmu rosyjskiego i jego korelacji z innymi dziedzinami życia państwowego i społecznego Federacji Rosyjskiej, a także współoddziaływania na stosunki z sąsiadami, w tym z Polską.